

ABDALLAR ve NEŞET ERTAŞ

Baki Yaşa Altınok
Araştırmacı / Yazar

*Buldular ol bi-nişandan çok nişan Abdallar
Lâ-mekân ilinde tuttular mekân Abdallar.*

*İçtiler Fazl-ı İlâhi çeşmesinden âb-ı Hızır
İtdiler kesb-i hayat-ı câvidan Abdallar.*

*Öldüler ölmezden evvel, oldular hayy-ı ebed
Verdiler can buldular bir özge can Abdallar.*

Şair Hayretî

Abdâl, kelime olarak “Badal” (BDL)’in çoğulu olduğu bildirilir. Tanrıya yaranmak için fani olan her şeyden elini, eteğini çekmiş, dünyadan ayrılmış Zahid, manâlarının taşıdığı Abdal kelimesi, daha sonraları anlamını genişleterek, Veli, Ermiş, Sofi, Derviş manâlarını da içine alan bir hüviyet kazanmıştır.

Günümüzde yaşayan Abdallar hakkında bu güne kadar birden çok kitap ve makale yayınlanmıştır. Fakat bunların tarihsel kimliği konusunda detaylı bir araştırma hemen hemen yok gibidir. Bu nedenle Abdal Türkmen tarihine bir göz atmak gerekirse:

Yazma bir esere göre Abdallar üç ana gruba ayrılır:

- 1- Fütüvvetçi derviş Abdallar.
- 2- Koyun, deve besleyip, ziraat işleriyle uğraşan Abdallar.
- 3- Musiki ile uğraşan Abdallar.

Milattan sonra 5. ve 6. yüzyıllarda Orta Asya tarihinde önemli rol oynamış olan Eftalit veya (Ak Hun) diye bilinen Türk topluluğunun adının da Abdal olduğu bildirilir. Nitekim bugünkü Yakutça’da erkek Şamanların lakabı olarak kullanılan Abidal kelimesi de bu hususu doğrular mahiyettedir.

Eftalit Yani Ak Hunlar Devleti Altay bölgesinde ortaya çıkmış, daha sonra güç kazanarak Türkistan bozkırlarında büyük bir devlet kurmuşlardır. Milattan sonra 350. yıllarına doğru önce Güney Kazakistan’a gelen Eftalitler, burada bulunan diğer Hun kavimlerini İtil yani Volga’ya doğru sürdükten sonra tekrar Güneye yönelerek Afganistan ve Toharistan bölgesine inmişler, Maveraünnehr ve Soğdan’da hâkimiyet sağlayarak İran’ı sıkıştırılmaya başlamışlardır.

513 yılında İran tahtına oturan Anuşirvan, Eftalitler’in baskısından kurtulmak için Göktürkler’den yardım istedi. İran ordularıyla birleşen Göktürkler, Eftalitler’i ortadan kaldırdılar.¹

¹ Kamuran Gürün, *Türkler ve Türk Devletleri Tarihi*, s. 153-156.

Abdal adı verilen sosyal gruplara Doğu Türkistan, Azerbaycan, Afganistan, İran Azerbaycan'ı ve de Türkiye sahalarında tarihin birçok dönemlerinde rastlanıldığı gibi, birçok tarihi belgelerle de sabittir.²

Örneğin F. Grenard, 1898'de yayınladığı "Le Türkistan et le Tibet" Türkistan ve Tibet adlı eserinde Abdallar hakkında kısaca şöyle bahseder. "Yerli halkın Abdal adını verdiği Abdal grubu kendilerine Heynu, Hunu, Hun adını verirler. Kendi aralarında ayrı bir dille konuşurlar ve Müslüman olduklarını söylerler. Her yıl Muharrem ayı sonunda Matem Ayini yaparlar. Hz. Muhammed, Hz. Ali ve onların evlâtlarına büyük saygı ve muhabbet beslerler. Dillerinin Türkçe olduğu fakat birkaç Farsça sözcükler de kullandıklarını bildirir.

Ahmet Caferoğlu, bu aşiret hakkında mevcut bilgilere bakılırsa bunlar Türkmendirler demektir. Fuat Köprülü de bu görüştedir. Türk kabilelerini inceleyen Logofet, Tumanoviç ve Jarring gibi bilginler de aynı fikirdedirler.

Yazar Nebelson ise 1852'de yayınladığı eserinde Hazar ötesi Türkmen toplulukları arasında Abdal adıyla anılan bir kabilenin varlığını açıklar. Ve bu topluluk hakkında bize şu bilgileri verir. "Oradaki Türkmenlerce yaşatılan bir ananeye göre Türkmen topluluklarının ayrıldığı 12 boydan altısı Kayın oğlu Hasan (Esen)'dan gelmişlerdir. Bu altı boydan birincisinin adı ise Abdal boyudur. Bu boyun damgası da Ay'dır. Demektedir.

Ayrıca Aral gölünün kıyısında yaşayan Oğuz boylarından birinin obasının adının da Abdal adını taşıdığını elimizdeki yazma vesikalar bize söylemektedir.

Bir Türkmen Devleti olan Safevîler döneminde, İran'ın çeşitli bölgelerinde yaşayan Türk aşiretleri içinde en önemli topluluklardan birini teşkil eden Şamlı oymakları arasında Abdallı adıyla anılan bir oymağın olduğunu da görmekteyiz. Yine I. Abbas devrinde Horasan'da beylerbeyi görevini yürüten Hüseyin Han ve oğlu Hasan Han da yine bu Abdallı oymağına mensup idiler.³

Orta Asya'dan İran, Azerbaycan yoluyla Anadolu'ya, bir müddet sonra da Halep, Şam Türkmenleri içindeki bazı oymaklarla İran'a giden bir Abdal oymağının varlığını Tahmasb Tezkiresi adlı eser yine bize bildirmektedir.

Bu bilgiler ışığında Abdalların Horasan ve civarında yaşayan bir Türkmen aşiretine mensup olduğunu, Moğol baskısı ve diğer sosyal olaylar nedeniyle Anadolu'ya geldiklerini söyleyebiliriz. Bunların Anadolu'nun hemen hemen her bölgesinde yaşadıklarını da biliyoruz.

Tarihçi Âşık Paşa: "Rum'da dört taife vardır. Biri *Gaziyân-ı Rum*, biri *Ahiyân-ı Rum*, biri *Abdalân-ı Rum*, biri de *Bacıyân-ı Rum*." Bu dört grubun içinde Abdalları da sayar. Diğer üç taife gibi, Abdalların da büyük bir topluluk olduğunu bildirir.⁴

Ahmet Refik de Suriye'nin Rakka bölgesinde zorunlu oturmaya tabi tutulan konar-göçer Abdalların olduğunu, diğer Türkmen oymaklarıyla tekrar Anadolu'ya kaçtıklarını ve bunlar hakkında bir ferman yazıldığını "Anadolu'da Türk Aşiretleri" adlı eserinde bildirmektedir.

Abdalların eski yaşlıları da bu görüşü doğrular ve ulu büyüğümüz dedikleri Kara Yağmur adlı reislerinin başkanlığında Beydilli Türkmenleriyle Güney Anadolu'ya geldiklerini söylerler. Burada şu hususu da belirtmek gerekir. Kırşehir Yağmurlu köyleri Karacakurt Türkmen aşiretine mensupturlar.

Abdal oymakları arşiv belgelerinde "Türkmen Taifesi" olarak gösterilmiş, yine Osmanlı resmi belgelerinde Abdalların hem Türkmen Aşiretleri, hem de "Türkmen Cemaatleri" olarak Anadolu'nun

² Henri De coulboeuf De Bulocgueville, *Türkmenler Arasında*, Çev. Rıza Akdemir, Kültür ve Turizm Bak. Yay., Ankara, 1986. s. 87.

³ M. Fuad Köprülü, *Türk Halkedebiyatı, Ansiklopedisi*, Sayı: 1, Burhaneddin Basımevi, 1935, s. 46.

⁴ Tevârih-i Â'li Osman, *Âşık Paşa Tarihi*, Matbaai Âmire, İstanbul, 1332.

birçok bölgelerine yerleştiklerini bildirir.⁵ Bu nedenle de: “Türkmen obasız, oba ağasız, ağa abdalsız olmaz.” denmiştir.

17. yüzyılda gerçekleşen Horasan’dan kalkan ve 4 bini Abdal Oymağına mensup olmak üzere 84 bin çadırılık bir Türkmen aşireti Ferez Bey adında bir oymak beyinin başkanlığında, önce Erzurum’a sonra Yozgat ve Kırşehir başta olmak üzere Orta Anadolu’ya gelip yerleşmişlerdir.⁶

12. ve 14. yüzyıllarda İran’da yazılmış metinlerde, Abdal kelimesi “Derviş-Sufi” anlamındadır. 15. yüzyıldan itibaren ise Bön, Ahmak anlamına gelecek bir şekilde son derece yanlış bir anlam yüklenilmeye başlanmıştır.⁷

Özellikle 17. yüzyılın ortalarında tarihe Kadızâdeler adıyla geçen ve şeriat açısından katı bir yol tutan âlimlerle, Tasavvufçular arasında bazı inanç konularında tartışma başlamıştı. Tasavvufçuların saz, musiki ve semâ’ın günah olmadığı görüşüne karşı, Kadızâdeler’in saz, musiki ve sema’ın günah hatta sapkınlık olduğuna dair verdiği fetvalar Abdalları olumsuz yönden derinden etkilemiştir. Osmanlı yöneticilerinin de Kadızâdeleri tutması nedeniyle oluşan baskılar ve menfi propagandalar, Anadolu halkı üzerinde etkisini göstermiş, bazı bölgelerde yaşayan halk, saz çalan, türkü söyleyen, şiir yazarları inançsız ve sapık kişiler olarak görmeye başlamıştır.⁸

Oysaki Türk geleneğinde Dede Korkut, kopuzlu Veli, Türk Ulularının atası sayılmaktaydı. Çünkü elinde kopuz taşıyan kimse, Dede Korkut hürmetine saygı görüyordu. O, bir devlet ve bütün Türk kavimlerinin ulusu idi. Kopuzunun sihirli nağmeleri ile Türk törelerini şiirsel bir dille överek, halka güç veriyor, yol gösteriyordu. Çünkü Türklerde şiirsel sözcükleri tele aktaran kopuz, Orta Asya ve Anadolu sazlarının, ünlü ve şanlı bir atası sayılmaktadır.⁹

Bu gelenekte yetişen Hoca Ahmet Yesevî de Türk dilini ve kültürünü korumak amacıyla “Hikmet” adını verdiği Türkçe şiirler yazmış, Türkler arasında düşünce, dil ve inanç birliğinin kurulmasında önemli katkılar sağlamıştır. Bu da bize Anadolu Türklerinin ve Anadolu Türk kültürünün bin yıllara dayanan köklü, kendine münhasır bir Türk kültürünün var olduğunu gösterir.¹⁰

Ozan Dede Korkut ve Kopuz geleneğiyle Türkçe başta olmak üzere milli ve manevi değerleri yaşattıkları için, Türk toplumu tarafından her dönemde desteklenen, bu nedenle de ekonomik açıdan iyi durumda olan Türkmen Abdalları, yukarıda arzettiğimiz menfi propagandalar neticesinde ekonomik açıdan zaman içinde iyice yoksullaşmışlardır.

18. yüzyıldan itibaren Abdal kelimesi halk arasında “serseri- dilenen” manasına kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönemler çalgıcı Abdalların en zor yıllarıdır. Yine bu yüzyılda bölgelerinde hâkimiyet kuran Türkmen beylerine sığınan Abdallar, beylerin konaklarında saz çalmışlar, düğünlerini, sünnetlerini yapmışlardır. Abdal kadınları da eskiden çulhacılık denen aşiretin çadır, çuval, heybe, kazak, çorap, döşek, yorgan yani dokumacılık işlerini yapmışlardır.

1865. Fırka-i İslâhiye kararı ile Toros bölgesinde bulunan aşiretlerden Avşarlar, Yörükler ve Türkmenler yerleşik hayata geçirilmiştir. Bu aşiretlerin işlerini gören Abdallar da bunlarla birlikte göç etmişlerdir. Orta Anadolu Abdalları 1865 Fırkayı İslahiye ile Toros Dağlarında göçebe olarak yaşayan Türkmenlerin yerleşik hayata geçtiği dönemde Türkmen aşiretleriyle birlikte bölgeye gelip

⁵ Cevdet Türkay, *Osmanlı İmparatorluğunda Oymak, Aşiret ve Cemaatler*, İstanbul, 1979, s. 34.

⁶ Cemil Cahit Güzelbey, “Bir Göç Hikâyesi ve Gaziantep Şeri Mahkeme Sicilleri,” *Türk Dünyası Arşt.* Sayı: 35, Nisan 1985.

⁷ İskender Pala, *Ansiklopedik divân Şiiri Sözlüğü*, Kültür Bak. Yay., c. 1, Ankara, 1989, s. 87.

⁸ İsmet Parmaksızoğlu, *Türklerde Devlet Anlayışı*, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1982, s. 97-98; Taner Timur, “Müftü Bahâî Efendi Bektaş Ağa ve İngiliz Elçisi, 1649-1651, s. 281.

⁹ Bahaeddin Ögel, *Türk Kültür Tarihine Giriş*, c. 1, c. 9, Kültür ve Turizm Bak. Yay., Ankara, 1988, s. 240-241.

¹⁰ Jean Paul Roux, *Türklerin Tarihi*, Çev. Galip Üstün, Milliyet Yay., 1998, s. 113.

yerleşmiştir. Antakya’da Davulcuoğlu Necib gibi, yürüklerde ve köylerde Davulcuoğlu soyadında ailelere rastlanmaktadır.¹¹

18. yüzyıl başlarında Anadolu’nun Güney ve Güneydoğusunda yaşayan Türkmen aşiretlerinin arasında diğer meslek gruplarının yanı sıra, Abdal denilen saz şairlerinin bulunduğu, bunların Türklüklerinden en ufak bir şüphe bulunmadığı ve hâlâ Orta Asya Türk geleneklerinin izlerini taşıdıklarını bildiren birçok kaynak ise bizim yukarıda belirttiğimiz bu savımızı doğrulamaktadır.¹²

Ali Rıza Yalman (Yalgın), Yazılıbecer köyünde Abdal Topal isimdeki bir saz şairinden çeşitli bozlak makamlarından (Urum Bozlağı, Düdem Bozlağı, Benderi Bozlağı, Yelri (?) Bozlağı gibi) nefis ve güzel türküler dinler. Sohbet esnasında kendisine, “Çingene misiniz?” diye sorar. Bunun üzerine Topal Abdal: “Haşa efendim, biz Çingene değiliz! Çingene soyu ayrıdır” yanıtını verir. Topal Abdal, yörede, Fakçılar, Tencili, Beydili, Gurbet veya Cesis, Kara Duman gibi Abdal boylarının yaşadığını belirtmektedir.¹³

Kırşehir, Yozgat, Kaman, Keskin, Hacıbektaş, Avanos ve Ortaköy yöresinde yoğunlaşan Abdallar, 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında yine zor dönemler yaşamışlardır. Osmanlı yönetiminin zayıflamasıyla otoritesizlikte faydalanan bazı kişiler bölgelerinde eşkıyalığa başlamış, sessiz ve sakin bir mizaca sahip olan Abdallar da bölge halkıyla birlikte bu eşkıyalardan çok çekmişlerdir.

Abdallar, diğer Türkmen aşiretleri gibi namus ve şereflerine çok düşkün oldukları için huzur içinde yaşamak maksadıyla kendilerine emin bir yer aramışlar.

Bu dönemde Kırşehir merkeze bağlı Yağmurlu Kurtbeli Yeniyan köyünde oturan ve Karacakurt aşiretinden olan Hacı Sadıkoğulları’ndan Yusuf Çavuş, (Orbay) Kırşehir bölgesinde sözü geçen bir Türkmen beyidir. Yusuf Çavuş, Abdalları koruması altına almış. Yusuf Çavuş’un korkusundan eşkıyalar da başta olmak üzere Abdallara kimse dokunamamıştır. Yusuf Çavuş, Abdalları Yağmurlu Büyük Oba köyünün bitişik kuzeyine düşen Abdal Deresi denilen yere yerleştirmiştir.

1952 yılında hazine arazisinde toprak almak için, Sevdiğin denilen yaylaya topluca taşınmışlardır. Bu yıllarda motorlu araçların yaygınlaşmasıyla ulaşım kolaylaştığı için, uzak bölgelere düğün çalmak ve daha çok para kazanmak için Kırşehir Bağbaşı mahallesine göç etmişlerdir.

Haydar Usta, oğulları Topal Hasan Usta, iyi saz çalıp bozlak okuyan Yusuf Usta bunlara Devecioğulları denir. Muharrem Ertaş’ın babası, Neşet Ertaş’ın da dedesi olan zurnacı Kara Ahmet de bu Deveci kabilesindedir. Abidin Usta ile Veli Usta’nın dedeleri ünlü Kemancı Veli Usta’dır. Bunların Yağmurlu köyüne ilk gelenler olduğu söylenmektedir.

Arşivimde bulunan Osmanlıca yazma bir cönkte Anadolu Abdallarının genelde 6 türlü sanat icra ettikleri bildirilir:

- 1- Fakçı Abdalı, bunlar aşirete av avlayan Abdallardır. Aşiret beylerine Şahin ve Doğan kuşu avlarlar. Yine beyler ile birlikte av sürelerine öncülük ederlerdi.
- 2- Cıncıllı -Tencili Abdalı, Kuyumculuk işleriyle uğraşan Abdallar. Bunlar aşiret kuyumcularıdır. Gayet sanatkârane altın ve gümüş işlerler.
- 3- Çulhacı Abdalı, Türkmenlerin çadırlarıyla, giyim-kuşam dokumalarını yapan Abdallar.
- 4- Gurbet, Cesis, Selecı Abdalı, Yani aşirette sepetçilik, sandıkçılık işleriyle uğraşan Abdallar.
- 5- Yarıcı Abdalı, Çiftçilik-ziraatçılık ile uğraşan Abdallar. Bunlar toprak sahiplerinin arazisini yarı yarıya ekip biçerler.

¹¹ Rıza Yalgın, *Cenupta Türkmen Çalgıları*, Adana Seyhan Basımevi, Adana, 1940, s. 10-23.

¹² M. Ş. Ülkütaşır, “Abdallar,” *Türk Kültürü*, Sayı: 64, Ankara, s. 251.

¹³ Ali Rıza Yalman (Yalgın), *Cenup’ta Türkmen Oymakları*, Haz. Sabahat Emir, Ankara, 1977.

- 6- Gıygıdı Abdalı, Saz, davul ve diğer çalgı aleti çalan Abdallar. Çalgıcı Abdallar, müziğin dışında başka bir işle uğraşan yakınlarına iyi gözle bakmazlardı. Hatta ona “Yol pişkini, Tel şaşkıını, Hal düşkünü ” derlerdi.

Akdeniz bölgesinde ağaç işleriyle uğraşan Abdallar olduğu gibi, Ordu'nun Gürgentepe ve Ulubey kazasına bağlı Derbent, Kıran Yağmur, Fındıklı köyleri ile Giresun'un Keşap, Aziz Abdal, yeni adı Piraziz kazalarıyla Bozaz nahiyesinde ziraat ve çiftçilik işleriyle uğraşan Abdal Türkmen toplulukları bulunmaktadır. Bu bölgedeki birçok aile ekonomik nedenlerle Sakarya, Bolu'nun Bakacak, Düzce'nin Çilimli ve Cumaovası bölgesine göç etmiştir.

Bir Oğuz-Türkmen yani Türk topluluğu olan Abdallar, Dede Korkut, Kopuz geleneğinin Anadolu'daki temsilcileridirler. Hazar ötesi Türkmen Bahşlıları'nın at ve deve sırtında giderken kopuzla ve Domburayla koşmalar dizip, destanlar söylerken çıkardıkları o doğal kendine has gırtlak nağmeleri, ses titremeleri hemen hemen Anadolu Abdallarında da görülmektedir. Yine Türkmenistan'daki Türkmen Bahşlıları'nın doğal olarak kazandıkları sesi yerine göre kullanma teknikleri de Anadolu Abdallarıyla büyük benzeşmeler gösterir. Bu benzerlikler ve veriler de bize Abdalların Orta Asya'dan göçlerle gelen bir Türk topluluğu olduğunu gösterir.

Muharrem Ertaş

1913 yılında Kırşehir merkeze bağlı Yağmurlu Büyükoba köyünde dünyaya gelen Muharrem Ertaş, 7-8 yaşlarında dayısı Bulduk Usta'dan, daha sonra da Yusuf Usta'dan bağlama dersleri alarak yetişti. İlk karısı Hatice Hanım'ın kısa bir süre sonra vefat etmesi üzerine ikinci hanımı Döne ile evlendi. Hanımı Döne'den Neşet Ertaş ile birlikte dört çocuğu oldu.

Hanımı Döne'nin vefatıyla Yozgat'ın Kırksoku köyünden Arzu Hanım'la evlenen Muharrem Ertaş, bu köye yerleşti. Son evliğinde de dört çocuğu oldu. Mesleği gereği düğünlerde çalgıcılık yaparak evinin geçimini sağladı. Radyo ve TV programlarında mahalli sanatçı olarak türküler çalıp söyledi

Kendi deyimiyle havalandırdığı Dadaloğlu'nun *Kalktı göç eyledi Avşar elleri* adlı 1865 Fırkayı İslahiye olayları için söylediği ünlü “Avşar Bozlağı” ile adını yurt genelinde duyurdu. Fırkayı İslahiye'nin canlı şahidi Aşık Hüseyin'in *Yağmur yağdı da bulandı hava, Yine, Şu yalan dünyada osandım doydum*,¹⁴ bozlaklarını o kendine özgü tavrıyla plaklara okuyup tanıttı. Muharrem Ertaş, Anadolu sanatçısının adeta kaderi olan yoksulluk içinde 3 Aralık 1984 yılında Kırşehir Bağbaşı mahallesindeki mütevazı gecekondu evinde vefat etti.

Muharrem Usta, gayet nüktedan bir insandı. Kırşehir, Mucur'a bağlı Karakuyu köyüne düğün çalmaya gelmişti. Cuma namazından sonra köy halkı düğün evinde toplandı. Benim de hocam olan köyün İmamı Hacı Molla Said Efendi bayrağı dualadı ve bayrağı sırtına başına bir elma geçirip düğün sahibinin evinin damına gençler götürüp diktiler.

Sıra saz çalmaya geldiğinde; Muharrem Ertaş, daha önce tanıdığı ve yörenin büyük âlimi olduğunu bildiği Hocayla şakalaşmak istedi. Said Efendi'ye: “Hocam, siz hocalar mı has, yoksa biz ustalar mı?” Muharrem Usta'nın sözünün altında bir nüktenin yattığını anlayan İmam Said Efendi, “Bilmem Usta, sen söyle de bilelim.” dedi. Muharrem Ertaş, “Biz insanlar evlensin, çocukları olsun, erkek çocukları sünnet edelim, gençlerin düğünlerini çalalım, böylece geçimimizi sağlayalım diye dua ederiz. Sizler, şu ağa ölse cenazesini yıkasak, iyi elbisesi, tespihi varsa alsak diye dua edersiniz.” dedi.

Muharrem Usta'nın müzipliğinin altında kalmak istemeyen İmam da: “Öyle şey olur mu? Bizler de insanlar evlense, bayrağını dualasak, nikâhlarını kıysak, güveği donatsak diye dua ederiz” dedi. Muharrem Usta, “Hocam o zaman ikimiz de has imişiz” deyip sazını kucağına bastı, çalıp söylemeye başladı.

Hacı Taşan

Keskin ilçesinin Hacıali Obası köyünde 1930 yılında dünyaya gelen Hacı Taşan, eniştesi Muharrem Ertaş'dan saz dersleri alarak yetişti. Kendine özgü saz ve söyleyiş tavrıyla yörede tanındı.

¹⁴ Baki Yaşa Altınok, *Bir Türkmen Ozanı Aşık Hüseyin*, Ocak Yay., Ankara, 2000, s. 65, 105.

O da diğer Abdallar gibi geçimini düğünlerde saz çalıp türkü söylemekle kazandı. Yurdun her yöresinde türkü derlemeleri yapan Muzaffer Sarısözen ile Keskin'de tanıştı. Sarısözen'in daveti üzerine Ankara Radyosu'nda Halk Müziği programlarında mahalli sanatçı olarak türküler söyledi. Doldurduğu plaklar nedeniyle yurt genelinde adını duyurdu.

Yöresindeki Türkmen aşiretlerinin göç ve iskân olaylarını anlatan; *Erciyes'ten Duman Kalktı, Cerit Rakka'dan Sökün Edince, Seksen Bin Haneyle İskân olunca Anadolu Benim Dedi Beydili, Aşağıdan Yusuf Paşam Geline*, bozlaklarını ve yöre halaylarını büyük bir ustalıkla yorumladı. Keskin'deki Yirik Yaşar'ın yerinde türkü söylerdi.

Hacı Taşan hayranı olduğumu bilen yakınım ve arkadaşım Mehmet Ateş, bir akşam, 'Seni Hacı Taşan'ı dinlemeye götürüyüm' dedi. Vardığımızda Hacı Taşan türkü söylüyordu. Arkadaşım gidip Hacı Taşan'ın kulağına bir şeyler söyledi. Hacı Taşan hemen türküyü kesti ve doğruca benim yanıma gayet saygılı bir biçimde geldi, 'hoş geldin' dedi ve oturdu. Sıkıntılıydı, bir bana bir arkadaşım bakıyordu. Meğer arkadaşım, Hacı Taşan'a, 'Bu gelen bilgili bir din âlimi, seni dinlemeye geldi' demişti. Hacı Taşan da acaba bu hocaya ne ikram etsem diye ikilemde kalmıştı. Durumu anladım, 'Hacı Emmi ben içki kullanmam' dedim. Çaldı söyledi. Programı bitince biraz sohbet ettik. Yukardaki saydığım türkülerin hangi tarihi olaylara söylendiği hakkında bir bilgisi yoktu.

Erciyes'ten Duman Kalktı türküsü için de bir hatırasını anlattı: "Kırıkkale'deki Obalıların düğününe gitmişim, köyün konağında içki masası kurulmuş, ben çalıp söylüyorum. Masadan birisi bu türküyü istedi. Bende:

*Erciyes'ten duman kalktı
Herkes o tarafa koştu
Kurban olam Abidin Bey'im
Evimi başıma yıktı.¹⁵*

diye söylemeye başladım. Masadan birisi içtiği bardağı kaptığı gibi duvara fırlattı. Masadakiler adamı zor sakinleştirdiler. Meğer bu türkü beylerinin vurulmasına yakılmış. Ne olur ne olmaz deyip o günden sonra bu türkünün bazı yerlerini şöyle değiştirdim:

*Erciyes'ten duman kalktı
Herkes harmanına koştu
Yalnızım kurban oluyum
Evimi başıma yıktı.*

Ozan Budala, Deli Boran, Karacaoğlan, Dadaloğlu, Kırşehirli Âşık Hüseyin, Derviş Ali, Seyyid Süleyman başta olmak üzere birçok ozanın şiirlerini çeşitli formlarda ezgilendiren Hacı Taşan, mesleğinin verdiği hızlı yıpranma sonucu 9 Mart 1983 yılında 53 yaşında vefat etti.

Çekiç Ali

Orta Anadolu Abdal müziğinin en önemli yorumcularından olan Çekiç Ali, Kırşehir'in Kaman ilçesinin Meşe köyünde 1932 yılında dünyaya geldi. Asıl soyadı Ersan'dır. Yörede Çekiç unvanıyla bilinir.

Çekiç Ali adıyla İstanbul'daki bir plak şirketine okuduğu türküyü bir başka plak şirketi Çekiç Ali Adı'yla izinsiz çoğaltıp piyasaya sürer. Buna itiraz eden Çekiç Ali'ye de, 'Senin soyadın Ersan' diyerek yaptığı sahtekârlığına bir kılıf uydurmak ister. Çekiç Ali, mahkemeye başvurarak Ersan soyadını Çekiç olarak değiştirir.

Kendine özgü kıvrak, seri, hızlı bir saz çalışması ve türkü söyleyişi vardır. O da diğer Abdallar gibi düğünlerde çalgıcılık yaparak geçimini sağladı. Genelde Kırşehir Toklumen'li Âşık Said ve oğlu Seyfullah Değirmenci'nin şiirlerini ezgilendiren ve '*Acem Kızı, Sarı Yazma da Yakışmaz mı Güzele, Doğan Yaz Ayları da Çiçekler Açar, Oy Nari, Çorabın Miline Bak* gibi türkülerıyla tanındı ve bilindi. Çok sayıda plak ve kasetleri vardır.

¹⁵ Baki Yaşa Altınok, *Pehlivanlı Türkmen Aşireti Tarihi*, Ankara, 2008.

Kalp hastası olan Çekiç Ali, Ankara Yüksek İhtisas Hastanesi'nde ameliyat oldu. İki yıl sonra da ani bir beyin felci sonucu 13 Eylül 1973 yılında vefat etti.

Çekiç Ali'yi Kırşehir, Mucur'a bağlı eskiden bizim köyün bir mahallesi olan Çömelek (Yeniköy) köyünde Nuri Köksal'ın oğlu Cevdet'in düğününde görmüştüm. 1960 yılları idi. Akşam köy odasında içki masası kuruldu. Biz çocuklar da saz, türkü, fasıl dinlemek için can atıyorduk. Odanın alt tarafı testilikte ayakta sessizce dinliyorduk. Hasta olduğu için Çekiç Ali içmiyordu. Düğün Sahibi Nuri (Çavuş) Köksal yörede iyi türkü söylemekle ünlü idi. Nuri Çavuş söylüyor Çekiç Ali sazıyla eşlik ediyordu. Bazen de türkünün bir kıtasını Çekiç Ali söylüyor, diğer kıtasını Nuri Çavuş söylüyordu. Çekiç Ali'nin 'Acem Kızı' türküsünün yaklaşık on kıta kadar olduğunu o karşılıklı söyleyişte öğrendim.

Neşet Ertaş

Babası Muharrem Ertaş'ın Kırşehir Yağmurlu Büyükoba köyünden göçmesi nedeniyle Kırşehir'in Çiçekdağı ilçesinin Kırıllar köyünde 1938'de dünyaya gelen Neşet Ertaş, Türk Halk müziğinin en üretken usta sanatçılarından. Özellikle saz çalarken mızrap tuttuğu eliyle sazın gövdesine diğer parmaklarıyla vurarak darbuka görevi yaptırması, bağlama çalış tekniğine değişik ve orijinal bir tavır getirmiştir.

Neşet Ertaş İlkokula başladığında zeki bir öğrencidir fakat babasıyla düğünlere gitmesinden dolayı okuluna pek devam edemez. Mesleği gereği 6-7 yaşlarında iken babasının yanında köçek olarak düğünlere gitti. İlk müzik derslerini babasından alan Ertaş, önce cümbüş ve keman, sonra da bağlama çalmayı öğrendi. Babası ile birlikte yörenin düğünlerinde saz çalıp türküler söylemeye başladı.

Neşet Ertaş'ı ilk kez 1955 yılı sonbaharında kendi köyüm olan Kırşehir-Mucur ilçesi Küçük Kavak köyünde Hacı Aydın'ın oğlu Veli'nin düğününde tanıdım. Esmer, siyah koyu seyrek düz saçlı, incecik bir delikanlı idi. Keman çalıyordu fakat köçekliği de yörede dilden dile dolaşıyordu.

Bir akşam fasıl anında düğün sahibi Neşet Ertaş'tan oynamasını istedi. Neşet çoktandır oynamadığını söyledi. Düğün sahibi ısrar edince kabul etti. Ertesi gün evin önüne beş altı kilim serildi. Bir hayli kalabalık toplandı. Neşet davul ve zurna eşliğinde 'yumurta atma,' yorgan, sini dönderme' gösterisi yaptı. Muharrem Usta ve diğerlerinin altlarına minderler attılar. Neşet'in üstünde beyaz bir gömlek ve yakaları geriye kıvrık siyah yelek vardı. Rengârenk eteğini giydi ve babasının önüne diz çöküp oturdu. Muharrem Usta bir iki bozlak okuduktan sonra Neşet oynamaya başladı. Tahminim bir saatten fazla oynadı. Neşet'e verilen bahşiş sanırım o düğünden alacakları paradan fazla idi.

1957'de de aynı köyden Hüseyin Aykurt'un oğlu Duran'ın düğününde Neşet Ertaş yine Keman çalıyordu. 1953-54 yıllarında Kırşehir Toklumen köyünden Zeynep, kızı Hacer'i beline bağlayıp Kızılırmak'tan ölmesi üzerine, aynı köyden Âşık Said'in torunu Kâni Değirmenci'nin yaktığı *Son Bakışım Oldu Toklumen'in Köyüne* ağıldını¹⁶ Neşet'in kemanyla söyleyişi halâ kulağımdadır.

Yıllar sonra Ankara, Samanpazarı, Kurşunlu Cami'nin yanındaki şimdiki Kado ve Ankara Pazar Hırdavat dükkânlarının olduğu yerdeki kendisine ait saz evinde tanıştık. Kendisinden saz dersi almak istediğimi söyledim, ders verecek vakti yoktu. Ben de Samanpazarı'nda dükkânı olan Kemal Poyraz'dan bir müddet saz dersleri almaya başladım. Arasına yanına uğradım. Dükkânına Davut Sulari, Feyzullah Çınar, Mahmut Erdal ve daha birçok sanatkarlar gelir, saz çalar, türkü söylerlerdi. Bayram Aracı'yı da bir kez orada gördüm. Bu sohbetlerin birinde Davut Sulari:

*Havalanmış gönlüm
Dönüyor bugün yine
Gidecektir yare diye
Olamam olamam
Ben o yarsiz olamam*

dizelerinden oluşan bir türkü okumuştum. Neşet de:

¹⁶ Baki Yaşa Altınok, *Öyküleriyle Kırşehir Türküleri, Destanları, Ağıtları*, Oba Kitabevi, Ankara, 2003, s. 389-390.

*Gönül yarin bulmayınca
Muradını almayınca
O yar benim olmayınca
Gülemem gülemem
Ben o yarsız olamam
Olamam olamam
Ben o yarsız olamam*

sözleriyle başlayan türküsünü Davut Sulari'ye çalıp söyledi. Davut Sulari Neşet'in bu kıvrak zekâsına hayranlığını belirtmişti. Ertaş bu türküyü daha sonra *Gönül Yâri Bulmayınca* adıyla plağa okudu. Neşet Ertaş'ın meşhur ettiği türkülerden biri de:

*Seher vakti çaldım yârin kapısın
Baktım yârin kapıları sürmeli
Boş bulmadım otağını yapısın
Çıka geldi bir gözleri sürmeli*

dizeleriyle başlayan Sivaslı Ağâhî''ye ait bir şiiirdir. Bu şiiir Neşet Ertaş gibi popüler ve usta bir halk sanatçısı tarafından bestelenmiş, Neşet Ertaş'ın *Aslanım eller eller, Kokuyo güller güller, Ne bilsin eller eller, Perişan hallerim* nakaratını da kattığı bu bestesi sayesinde Ağâhî'nin ismi geniş kitlelere duyurulmuş, değişik sanatçılar tarafından da yıllarca söylene-gelmiştir.

Yalnız Neşet Ertaş, bu türkünün Şah beytini okur iken, Ağâhî karıştır kanı yaş ile okuması gerekirken, Gahi karıştırır kanı yaş ilen olarak okuyordu. O günlerde bu konu bazı saz söz toplantılarında tartışmalara neden olmuştu. Bu tartışmalardan biri de Davut Sulari (1925-1985), Feyzullah Çınar (1937-1983) ve bazı radyo sanatkârlarının da bulunduğu Talat Paşa Bulvarı Tezveren Sultan karşısındaki Hacettepe Çarşısı'nda bulunan saz evinde olmuştu.

Tartışmaya bir ara bende karışarak, bu şiiir Sivaslı Ağâhî'ninmiş, Pehlivanlı Türkmen Aşireti cönklerinde böyle yazıyor dedim. Davut Sulari ve Feyzullah Çınar beni doğrularken, içlerinden radyo sanatçısı olan şahıs da dâhil olmak üzere birkaç kişi, şiiirin Neşet Ertaş'a ait olduğunu savunmuştu. Hatta radyo sanatçısı o şahıs, 'Gahi karıştırır gamı yaş ilen' sözüyle, 'bazı bazı karıştırır gamı yaş ilen' demek istiyor diyerek garip bir yorum yapmıştı.

TRT Repertuarındaki metin dört dörtlüktür ve şair belirtilmemiştir. Eserin adı: Seher Vakti Çaldım Yârin Kapısın, (Repertuar no: 132, Yöre: Kırşehir, Kimden alındığı: Neşet Ertaş, Derleyen: Nida Tüfekçi) Daha doğrusu şiiirin sahibi olan (Ağâhî) ismi, kaynak şahıstan kaynaklanan hata sebebiyle, (Gahi) olarak yazılmıştır.

Neşet Ertaş bu türküyü daha sonraki plak ve kasetlere Ağâhî olarak okumuştur. Neden Ağâhî diye okumadın sorusuna Neşet o kendine has konuşmasıyla; "Nolacak garnezin biri ben okumayım diye adını yanlış verdi" diye cevaplamıştır.

Âşık Hüseyin'in:

*Sabreyle ey gönül sabırsız olma,
Şu cümle âlemi yareden vardır
Darda kaldım diye umutsuz olma
Yoğ iken dünyayı var eden vardır*

*Bizim gönlümüzde yârimiz olan
Sevdası sînede nârimiz olan
Şu çarhu dünyada birimiz olan
Doğup dü cihanı nur eden vardır.*

*Muhabbeti arttır durma yarinen
Gâhi bâtın, gâhi zâhir görünen
Türlü türlü irenklerle bürünen
Kendin binbir donda sır eden vardır.*

*Mah cemâle inler telin aşkına
Derde derman olan dilin aşkına
Garip bülbül gibi gülün aşkına
Düşüp gece gündüz zâr eden vardır.*

***Hüseyin** kendini yorma boş yere
Ağyâri bırakıp bağlan o yâre
Bunca dertlerine bulur bin çâre
Halkeyleyip seni kul eden vardır.*

beş kıta olan bu şiirini Neşet Ertaş, ikiye bölerek, bazı sözlerini de değiştirerek ayrı ayrı makamlarda plak ve kasetlere okumuştur. Tac beyti olan son kıtayı okumamıştır. Ertaş, bu eseri yorumlar iken, her iki okuyuşunda da büyük bir ustalık örneği sergiler.

Neşet Ertaş'ın halk arasında çok bilinmeyen eserlerinden biri de *Garip* adlı türküsüdür. Neşet, bu türküde gayet ölgün, yumuşak bir ses tonu kullanır. Birçok eseri gibi bu plak da özel arşivimizdedir. Türkü şu üç beyitten oluşmaktadır:

*Aşk ataşu düştü garip gonüme
Yanıyo bu gonüm nar senin için
Derdin oku battı garip gonüme
Kanıyo bu gonüm yar senin için.*

*Ağlayıp gözleri yaş eyleyerek
Şu garip bağrımı daş eyleyerek
Yaz gününde gonüm kış eyleyerek
Bu başıma yağdı kar senin için.*

*Kerem gibi yansam aşk ataşında
Bülbülüm ayrılmak gülün peşinde
Yar aşkına yolum dağlar başında
Aşsa da giderim yar senin için.*

Ertaş her eserinde olduğu gibi, bu türküyü de okur iken Kırşehir ağzını oldukça maharetli kullanır.

Ürgüplü Refik Başaran'ın plağa okuduğu:

*Köprüden geçti gelin
Saç bağın düştü gelin
Yazık oldu ömrüme
Gençliğim geçti gelin
(Haldan bilmez diloy loy,
Söz anlamaz sevdiğim)*

*Köprünün altı diken
Yaktın beni gül iken
Allah'ta seni yaksın
İki günlük gelin iken
(Haldan bilmez diloylu,
Derdim fazla diloylu)*

*Talas'ın altı kuyu
Uyu sevdiğim uyu
Adam serhoş m'olur
İçtiğin üzüm suyu
(Diloylu, hal bilmez diloy loy,*

Hep sevmişim diloylu).

Türküsunü;

*Köprüden geçti gelin
Saç bağı düştü gelin
Eğil bir yol öpeyim
Gençliğim geçti gelin
(Diloylu haldan bilmez diloylu,
Söz anlamaz ne fayda)*

*Köprüden geçemiyom
Az doldur içemiyom
Sen benden geçtin amma
Ben senden geçemiyom
(Diloylu haldan bilmez diloylu,
Söz anlamaz ne fayda)*

dizeleriyle yorumlayan ve plağa okuyan Ertaş, bu türküyü adeta yeniden dirilterek halka sevdirmiştir. Fakat bu türkü de Neşet Ertaş'a mal edilmiştir. Refik Başaran 1945'de ölmüştür. 1938 doğumlu olan Neşet Ertaş, bu hesaba göre 7 yaşlarında saz çalıp türkü ezberleyip söylemeye başlamış olur.

Diğer taraftan Âşık Hüseyin'a ait olan;

*Gönül arzeyliyor dostu sılayı
Engel bırakmıyor buna ne dersin
Eller beğenmezken balı hurmayı
Evdeki tükenen una ne dersin.¹⁷*

dizeleriyle başlayan 6 kıtalık şiirinin sondan ikinci kıtasının üçüncü dizesini değiştiren Ertaş, *sormayın Garib'e derdi gizlidir*, dizesini ekleyip, şiirin 4 kıtasını plağa okumuştur. Bu şiirin son tac beyti şu dizelerden oluşmaktadır:

*Kimi doğru gider, kimi şaşırmış
Kimi kağnısını dağda aşırmış
Hüseyin yolunu sarpa düşürmüş
Devresi bilinmez yola ne dersin.*

Neşet Ertaş 1938 yılında doğmuştur. Âşık Sülük Hüseyin ise arşivimizdeki Âşığa ait Osmanlıca yazma deftere göre 1900'lerin başında ölmüştür.

Kendine has tavrıyla deyişler söyleyen Ertaş;

*Güzel şahtan bize bir dolu geldi
Bir sen iç sevdiğim bir de bana ver
Hünkâr Hacı Bektaş Velî'den geldi
Bir sen iç sevdiğim bir de bana ver.*

*Payım gelir erenlerin payından
Muhammed neslinden Ali soyundan
Kırkların ezdiği engür¹⁸ suyundan
Bir sen iç sevdiğim bir de bana ver.*

¹⁷ Baki Yaşa Altınok, *Bir Türkmen Ozanı Âşık Hüseyin*, Osmanlıca Metni ile yayınlanmıştır, s. 89.

¹⁸ Üzüm suyu.

*Herkes sevdiğini tanır sesinden
Dostun muhabbeti beni has eden
Selman'ın içtiği billur kâsedan
Bir sen iç sevdiğim bir de bana ver.*

Tamamı altı kıta olan bu deyişin üç kıtasını kasete okumuştur. Ali Ekber Çiçek, Ruhi Su, Feyzullah Çınar daha birçok sanatkar, Şah Hatayî veyahut Sefil Kul Hüseyin'e ait olduğu bilinen bu deyişin;

*Senin âşıkların kaynadı coştı
Cananı uğruna canından geçti
Şah Hatayî'm Hak'dan bir dolu içti
Bir sen iç sevdiğim bir de bana ver.¹⁹*

Dizelerinde oluşan tac beytini okur iken Neşet Ertaş bu deyişte de ne yazık ki tac beytini okumamaktadır. Ertaş, Kırşehirli ünlü Ozan Âşık Said'e ait türküleri okur iken de aynı tavrı sergilemiştir.

Neşet Ertaş ve Muharrem Ertaş'ın plağa okuduğu *Gönül ne gezersin seyran yerinde* adlı türkünün sözleri ise Şah Hatayî ve Âşık Hüseyin'e aittir. Şah Hatayî ve Âşık Hüseyin'de bu şiirin ilk dörtlüğü aynıdır.²⁰ Ertaş Plak tarafından çıkartılan plakta ise "Söz, müzik, çalan ve okuyan Neşet Ertaş, No: VE.31 B."

Muharrem Ertaş, Şah Hatayî'nin *Varıp bir kötüye sen olma nöker* dizeleriyle başlayan dörtlüklerini okurken, Neşet Ertaş Âşık Hüseyin'in *Varıp bir kimsenin kuyusun kazma* dörtlüklerini plağa okumuştur. Yazma cönklerde de bu şiir Şah Hatayî adıyla kayıtlıdır. Eldeki mevcut kaynaklara göre Şah Hatayî 1524, Âşık Hüseyin ise 1890'larda vefat etmiştir.

Neşet Ertaş hakkında kitap yazan Öner Özcan ise ünlü *Zahide* türküsünün sözlerini Neşet Ertaş'a mal ederek adeta gülünç bir durum sergiler.²¹ Bu türkünün sözlerinin, Çiçekdağı, Orta Hacı Ahmetli köyünden Arap Mustafa'ya ait olduğunu yörede yaşayan insanlar ile sağır sultanlar bile bilmektedir.²² Öner Özcan düşüncesinde olanlar, birçok âşığın el emeği, göz nuru şiirlerini Allah bilir hangi popüler sanatkâra mal etmişlerdir. Bu ve buna benzer yanlışları bir başka yazımda vesikalarıyla ortaya koyacağımı burada belirtmek isterim.

Aklî bilgilere çok değer veren Ertaş, Anadolu'nun manevî mimarlarına da hurafeye kaçmadan sevgisi vardı. Mevlâna hakkında söylediği şu dizeler onun sesi ve sazından gönüllere dinginlik vermiştir:

*Bu dünyada yok değilsin
Varsın Mevlâna Mevlâna
Sen cümlemizin gönlüne
Yarsın Mevlâna Mevlâna.*

*Gerçekler dünyada ölmez
Her ermiş Mevlâna olmaz
Can gözü görmeyen bilmez
Sırsın Mevlâna Mevlâna.*

*Her gönüle bir eşsin sen
Kalpte yanan bir aşksın sen
Gönlümüze güneşsin sen*

¹⁹ Baki Yaşa Altınok, *Alevilik Hacı Bektaş Velî Bektaşîlik*, 7 baskı Ankara 2012, Ahi Yay., s. 356.

²⁰ Sadedin Nüzhet Ergun, *Hatayî Divanı*, İst. Maarif Kitaphanesi, MCMLVI, s. 41.

²¹ Öner Özcan, *Neşet Ertaş*, Simurg Yay., İstanbul, 2001, s. 176.

²² H. Vahit Bulut, *Kırşehir Halk Ozanları*, Filiz Yay., 1983, s. 109; Baki Yaşa Altınok, *Öyküleriyle Kırşehir Türküleri, Destanları, Ağutları*, Oba Yayıncılık, 2003, Ankara, s. 206-208.

Nursun Mevlâna Mevlâna.

Neşet Ertaş'ın Hacı Bektaş Veli'ye karşı sevgisi büyüktü. Bu nedenle de Hatay'ın aşağıdaki deyişini kasete okumuştur:

*Gördüm güvercin donunda oturur
Gördüm seyreyledim Hacı Bektaş'ı (elaman)
Kösâsini²³ Horasan'dan getirir
(El aman, el aman, el aman)
Gördüm seyreyledim Hacı Bektaş'ı
(El aman, el aman, el aman.)*

*Bahreyledi ummanına daldırdı
Dağı taşı cırnağıyla kaldırdı (elaman)
On iki öküzü bir kazana doldurdu
Gördüm seyreyledim Hacı Bektaş'ı
(El aman, el aman, el aman)*

***Can Hatayî**'m kork Allah'ın işinden
Uğradım geçtim delikli daşından(elaman)
Tas almış eline serçeşmenin başından
(El aman, el aman, el aman)
Gördüm seyreyledim Hacı Bektaş'ı..
(El aman, el aman, el aman)*

Ertaş, Yunus Emre için de bir türkü söylemek istiyordu. Hacı Bektaş'ın *Hararet nardadır sacda değildir* şiirini Âşık Daimi'den dinlemiş, nasıl olduysa Yunus Emre'nin şiiri olarak aklında kalmıştı. Bir görüşmemizde: "Hemşerim senin bu konularda epey bilgin var, Yunus Emre kitabında bu şiiri bulamadım" dedi. Ben de "Abi bu şiir Hacı Bektaş'a ait " dedim. Bana; Ruhi Su'da dinlediğini, fakat kitaplarda bulamadığını söyledi.

Ertaş ülkesindeki gelişmeler konusundan da oldukça duyarlı idi. Rumların yıllarca Kıbrıslı Türklere yaptığı zulüm ve kıyım 1974 yılında doruk noktasına ulaşmış, Türkiye'nin Birleşmiş Milletler de dâhil olmak üzere başvuruları sonuçsuz kalmıştı. Türkiye buradaki katliamı önlemek ve garantör haklarını kullanarak oradaki Türk varlığını korumak için adaya asker çıkartmıştı. Neşet Ertaş'ın bu olaya yazıp söylediği ve halk arasında pek bilinmeyen türküsü şu dizelerden oluşmaktadır:

*Başkaldırdı Yunan, durmaz göründü
Sabrile sabretti durdu Türkiye
Zaptetti Kıbrıs'ı vermez göründü
Bu işi dünyaya sordu Türkiye.*

*Anlattı derdini dünyaya Türkçe
Çaresiz kalınca başına tekçe
Düşündü taşındı merdoğlu mertçe
Yerinde bir karar verdi Türkiye.*

*Kırk milyonuz bir olunca hepimiz
Açıldı Akdeniz'e gemilerimiz
Sarıldı süngüye Mehmet'lerimiz
Sonunda zafere erdi Türkiye.*

*Bir **Garip** aşığım kendi halımda*

²³ Ucu yanmış değnek.

*Adımız söylendi dünya dilinde
Girne, Magosa şimdi Türk'ün elinde
Mertliğin gününü gördü Türkiye.²⁴*

1980 öncesi ülkede baş gösteren anarşi ve ikiliğe oldukça çok üzülen Ertaş, bu konu hakkında söylediği türküsü adeta bir öğüt niteliğindedir:

*İkilik noktası çıksın aradan
Birdir Allah adı hoş dal midir (değil midir)
İnsanları bir yaratmış Yaradan
İnsanlar hep bir kardaş dal midir (değil midir)*

*Hep kardaşız birbirimizi sevelim
Hoş dil ile birbirimizi övelim
İkiliği aramızdan kovalım
Eğrinin emeği boş dal midir (değil midir)*

***Garib** 'in sözleri birlik içindir
Birliğin içinde dirlik içindir
Doğru çalış aileni geçindir
Eğrinin emeği boş dal midir (değil midir).²⁵*

Her konuda olduğu gibi, mensup olduğu Türk kimliğine sıkı sıkıya bağlı olan Ertaş, bu bağlılığını ve sevgisini şu dizelerle dile getirmiştir:

*Bunca erler evliyalar
Türkü sever türkü söyler
Görür gözlü enbiyalar
Türkü sever türkü söyler Türk'üm diye.*

*Türkü söyler dillerimiz
Ne gözeldir ellerimiz
Bağlamada tellerimiz
Türkü sever türkü söyler Türk'üm diye.*

*Aydın gerçekler sözleri
Gerçeğin gitmez izleri
Çalar **Garib** 'in sazları
Türkü sever türkü söyler Türk'üm diye.*

*Türkü söyler dillerimiz
Ne gözeldir ellerimiz
Bağlamada tellerimiz
Türkü sever türkü söyler Türk'üm diye.*

Sazı ve sesi kuvvetli sanatçılarımızdan olan Neşet Ertaş, yaşadığı yörenin türkülerini sazı ve sözüyle dile getirir. Okuduğu *Zahide* türküsünü dinleyen Zeki Müren'e kafasını duvarlara vurdurur. Kendine

²⁴ Neşet Ertaş, *Kıbar Kız*, kaset no 27; Baki Yaşa Altınok, *Öyküleriyle Kırşehir Türküleri, Destanları, Ağıtları*, Oba Yayıncılık, 2003, Ankara, s. 422.

²⁵ Neşet Ertaş, *Kıbar Kız*, Kaset 22; Baki Yaşa Altınok, a. g. e, s. 492.

özgü stiliyle müzikle uğraşan birçok kişiyi etkileyen Ertaş, birçok ozanın şiirlerini havalandırarak onları geniş kitlelere tanıtmıştır.

Gençliği, olgunluk dönemi, hastalandıktan sonrası olmak üzere, sanat yönü üç dönemde ele alınması gereken Neşet Ertaş, 1950'li yılların sonunda İstanbul'a gelerek ilk plağını *Neden garip garip ötersin bülbül* adı ile babası Muharrem Ertaş'a ait bir türküyü çıkardı. Halk tarafından çok beğenilen bu plağın ardından *Gitme Leylam gitme yolumuz uzak*, plağın diğer yüzü *Dağlar başı karlı olur* plağını çıkardı. Bunu diğer plak, kaset ve halk konserleri takip etti. Daha sonra Ankara'ya yerleşti. Buradaki bir gece programı sırasında aniden hastalandı. Kardeşinin daveti üzerine 1979'da Almanya'ya gitti. Çocuklarının eğitimi ve sanat çalışmalarından dolayı uzun süre Almanya'da kalan sanatçı, 2000 yılında İstanbul'da verdiği konserle sahne hayatına döndü.

Anadolu bozkırındaki kayalıkları yarıp boy atıp açan bir çiçek misali kendi kendini yetiştiren ve UNESCO'nun "Yaşayan İnsan Hazinesi" ilan ettiği Ertaş, Abdal müzik geleneğinin yaşayan en önemli temsilcilerindedir. Bu nedenle 2006 yılında TBMM kendisine "Üstün Hizmet Ödülü" vermiştir.

Almanya'dan sonra İzmir'e yerleşen Neşet Ertaş'ın çok sayıdaki türküsü Barış Manço, Cem Karaca, Selda Bağcan, Zeki Müren başta olmak üzere pek çok ünlü isim tarafından da seslendirildi. Son yıllarda sağlık sorunları nedeniyle İzmir ve İstanbul'da tedavi gören ve çeşitli operasyonlar geçiren Ertaş, bir süre önce Medical Park İzmir Hastanesi'ne kaldırıldı. 25 Eylül 2012'de İzmir'de vefat eden Ertaş, memleketi Kırşehir'de Devlet Töreniyle toprağa verildi.

Abdallar, Âşık Kerem, Âşık Garip, Pir Sultan Abdal, Karacaoğlan, Dadaloğlu, Sivaslı Ağâhî, Kırşehir-Mucur-Küçük Kavak köyünden Âşık Sülük Hüseyin, Kırşehir-Toklumen köyünden Âşık Said, oğlu Seyfullah'ın şiirlerini makamlandırmışlardır. Anadolu halk ozanlarının tabiat, göç, savaş, iskân, gurbet ve diğer konuları işleyen şiirlerini Muharrem Ertaş Usta'nın gayet güzel deyimiyle havalandıran Abdallar, o kendilerine has yorumlarıyla geniş halk kitlelerine Bozlak ve türküyü sevdirdiler. Türk kültürünü yaşatan Abdallar, her türlü ekonomik zorluğa rağmen, pek çok örnekleriyle bugün de canlı olarak bu kültürü yaşatmaktadırlar. Bulduk ve Yusuf Usta'dan Muharrem Ertaş'a, Hacı Taşan'dan Çekiç Ali'ye intikal eden bu gelenek, günümüzde Abdalların ve Kırşehirliilerin yaşayan sanat abidesi Neşet Ertaş'la devam etmiştir. 'Göl yerinde su eksik olmaz' misali bundan sonra da bu kültür genç nesillerle devam edecektir.

Abdal

Çağırıldığı türkü

Çaldığı kopuz

Rehberi Dede Korkut

Töresi Oğuz

Toprağı bozkır

Türkmen kara yağız.²⁶

²⁶ Baki Yaşa Altınok, *Derbeder Şiirler*.